Nr 114.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten; given Stockholms slott den 26 mars 1915.

Under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över finansärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen att till förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten med två adjungerade ledamöter, två amanuenser, fyra extra revisorer och fyra extra räknebiträden m. m. på *extra stat* för år 1916 under sjunde huvudtiteln anvisa ett anslag av ..... kronor 33,709, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år därav disponera 4,925 kronor.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Axel Vennersten.

Utdrag av protokollet över finansärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 26 mars 1915.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden: HASSELROT,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

— —

Föredragande departementschefen, statsrådet Vennersten anförde vidare:

I skrivelse den 18 september 1914 har kammarrätten gjort framställning i syfte *dels* att från och med den 1 januari 1915 intill utgången av år 1916 arbetskrafterna hos kammarätten måtte förstärkas med två adjungerade ledamöter och däremot svarande kanslipersonal, *dels ock* att för år 1916 måtte å revisionsavdelningen anställas en extra revisor utöver det antal av tre sådana extra tjänstemän, som sedan någon tid tillbaka därstädes tjänstgjort.

I anledning därav har Kungl. Maj:t — som, på sätt i det följande närmare förmäles, enligt beslut den 17 november 1914 förordnat två adjungerade ledamöter för tiden 1 januari—30 juni 1915 samt till gäldande

av därav föranledda kostnader anvisat erforderliga medel — vid förnyad föredragning av ärendet den 9 januari 1915 uppdragit åt löneregleringskommittén att skyndsamt verkställa utredning, huruvida och i vad mån förstärkning av kammarrättens arbetskrafter *dels* från och med den 1 juli 1915 med två adjungerade ledamöter och däremot svarande kanslipersonal *dels ock* under år 1916 med ytterligare en extra revisor kunde anses behövlig, samt avgiva det utlåtande, vartill utredningen kunde föranleda; och har i sammanhang härmed Eders Kungl. Maj:t förordnat kammarrättsrådet S. Wåhlin att såsom ledamot i kommittén deltaga i behandlingen av denna fråga.

Vidare har Kungl. Maj:t under punkt 22 av sjunde huvudtiteln i den till riksdagen den 14 januari 1915 avlåtna statsverkspropositionen föreslagit riksdagen att, i avbidan på proposition i ärendet, till förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten på extra stat för år 1916 beräkna ett belopp av 35,210 kronor.

Sedan löneregleringskommittén den 15 innevarande mars avgivit det infordrade utlåtandet, anhåller jag att nu ånyo få anmäla ärendet.

Innan jag ingår på den närmare redogörelsen för de nu föreliggande frågorna om förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten, vill jag, då det torde hava inflytande på bedömandet av berörda frågor, giva tillkänna, att jag icke har för avsikt att föreslå Eders Kungl. Maj:t att för innevarande års riksdag framlägga förslag om inrättandet av ett riksrevisionsverk. Det har nämligen visat sig, att den i ärendet erforderliga utredning, som av mig omnämndes i det vid årets statsverksproposition fogade statsrådsprotokollet rörande sjunde huvudtiteln, icke hinner slutföras under den nu pågående riksdagen.

Adjungerade ledamöter.

Kammarrätten.

I kammarrättens skrivelse jämte därvid fogade bilagor har lämnats uppgift angående antalet under vart och ett av åren 1904—1913 till ämbetsverket inkomna, till kammarrättsråds föredragning hörande dels fattigvårds- och dels andra besvärsmål, ävensom angående avgjorda och balanserade oavgjorda sådana mål under samma år; och har kammarrätten framhållit, att, oaktat kammarrättsrådens föredragningsskyldighet från och med år 1909 till tiden väsentligen utsträckts samt kammarrätten under en stor del av femårsperioden 1909—1913 haft biträde av särskilt förordnade ledamöter (med samma tjänstgöringsskyldighet som kammarrättsråd), antalet balanserade oavgjorda mål likväl under samma femårsperiod högst betydligt ökats.

Av dessa och i övrigt anförda skäl har kammarrätten funnit det framgå, att kammarrätten vore i behov av en permanent förstärkning av

arbetskrafterna för att kunna möta det ökade arbetsmaterialet. Med hänsyn till en i skrivelse från finansdepartementet den 31 augusti 1914 framställd anmodan att under nu rådande förhållanden iakttaga vid anslagsäskanden all den sparsamhet, som lämpligen läte sig göra, ansåg sig emellertid kammarrätten böra för det dåvarande inskränka sig till att hemställa om en mera tillfällig förstärkning av ämbetsverket med två adjungerade ledamöter och däremot svarande tillfällig förstärkning av kanslipersonalen.

Då till adjungerade ledamöter syntes kunna påräknas ordinarie tjänstemän i kammarrätten, ansåg kammarrätten, att, om dessa adjungerade ledamöter finge behålla sin lön oavkortad, adjunktionsarvodet för vardera, i likhet med vad vid tiden för avlåtandet av kammarrättens skrivelse ägde rum, kunde bestämmas till 250 kronor i månaden. De adjungerade ledamöterna, vilkas tjänstgöringskyldighet skulle bliva densamma som kammarrättsrådens, borde enligt kammarrättens mening givetvis i likhet med kammarrättsråden komma i åtnjutande av ferier. Vid tjänstledighet för sådan adjungerad ledamot syntes dennes vikarie böra av adjunktionsarvodet bekomma så mycket, som motsvarar kammarrättsråds tjänstgöringspenningar, 2,500 kronor för år räknat.

För att kunna uppehålla de tjänster i kammarrätten, som i följd av adjunktionsförordnandena icke kunde bestridas av sina ordinarie innehavare, vore de med dessa tjänster förenade tjänstgöringspenningarna enligt kammarrättens mening icke tillräckliga. I huvudsaklig överensstämmelse med vad tidigare ägt rum, då adjungerad ledamot, som i månadsarvode uppburit 300 kronor, av sin lön fått till sin vikarie avstå 50 kronor för månad räknat, ansåg kammarrätten ett belopp av sammanlagt 100 kronor för månad eller för år 1,200 kronor böra ställas till ämbetsverkets förfogande att tilldelas de personer, som förordnades till vikarier för ifrågavarande adjungerade ledamöter. Likaså borde enligt kammarrättens åsikt dessa ständigt tjänstgörande vikarier komma i åtnjutande av den rätt till semester, som vore förenad med tjänst, vilken av dem uppehölles.

Till förstärkning av arbetskrafterna å kammarrättens kansli erfordrades — yttrade kammarrätten vidare — i sammanhang med adjunktionsförordnandena två amanuenser med arvode för vardera av 1,500 kronor för år; och syntes för bestridande av de ökade renskrivningskostnader, som av anordningen bleve en följd, erfordras ett årligt belopp av 650 kronor.

För år 1916 ansåg kammarrätten alltså kostnaderna för den föreslagna förstärkningen av kammarrättens personal med adjungerade

ledamöter och till deras biträde avsedd kanslipersonal m. m. kunna beräknas sålunda:

2 adjungerade ledamöter, arvoden à 3,000 kronor	kronor	6,000: —
arvoden åt vikarier för de adjungerade ledamöterna	»	1,200: —
2 amanuenser	»	3,000: —
renskrivningskostnad	»	650: —
Summa	kronor	10,850: —

Då det vore av synnerlig vikt, att kammarrätten jämväl under år 1915 komme i åtnjutande av enahanda förstärkning av arbetskrafterna, hemställde kammarrätten, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att jämväl för tiden från och med den 1 juli 1915 till samma års slut bevilja anslag för samma ändamål med 5,425 kronor.

Beträffande tiden 1 januari—30 juni 1915 anhöll kammarrätten, att Kungl. Maj:t måtte för förra hälften av år 1915 ställa till kammarrättens förfogande ett efter ovannämnda grunder beräknat belopp av 5,425 kronor att användas till arvoden åt två adjungerade ledamöter, vikarier för dem och amanuenser samt till renskrivningskostnad, ävensom att advokatfiskalen och sekreteraren i ämbetsverket måtte förordnas att under sistberörda tid biträda kammarrätten såsom adjungerade ledamöter med samma tjänstgöringsskyldighet som kammarrättsråd.

Vad kammarrätten sålunda med avseende å första halvåret av år 1915 hemställt blev den 17 november 1914 av Kungl. Maj:t bifallet.

Löneregleringskommittén.

Löneregleringskommittén har beträffande nu berörda fråga anfört följande:

»Antalet kammarrättsråd, som sedan äldre tider utgjort sex, blev på Kungl. Maj:ts framställning genom beslut av 1901 års riksdag ökat till det nuvarande antalet, åtta.

I det betänkande, löneregleringskommittén den 18 juni 1904 avgav angående reglering av löneförhållanden m. m. vid kammarrätten (delen III av kommitténs tryckta betänkanden), föreslog kommittén åtskilliga förändringar, som för vinnande av ökad arbetsprodukt ansetts önskvärda i avseende å föredragningen och avgörandet av de till kammarrättens prövning hörande mål och ärenden; och uttalade kommittén på anförda skäl den övertygelsen, att det arbete i kammarrätten, som efter genomförande av kommitténs förslag skulle komma att vila på kammarrättsråden, skulle kunna — utan någon fara för att noggrannheten i prövningen skulle behöva eftersättas för skyndsamheten i avgörandet — utföras av åtta kammarrättsråd. Visserligen ansåg kommittén det kunna ifrågasättas, om ej till och med någon minskning i kammarrättsrådens antal kunde på grund av de utav kommittén föreslagna förenklingarna vidtagas. Men kommittén hade dock ansett sig icke böra framställa

förslag härom. Dels hade nämligen kammarrättsrådens antal helt nyligen blivit bestämt till åtta, varför det syntes vara olämpligt att åter minska detsamma, innan de av kommittén föreslagna förändringarna fått någon tid verka; och dels syntes det kommittén angeläget, att, då kammarrätten enligt kommitténs förslag skulle göras till sista instans i ett betydande antal mål, arbetskrafterna i kammarrätten, särskilt vad ledamöterna beträffade, bleve tillräckliga för ett gott fullgörande av de krav, som måste ställas på en högsta domstolsinstans.

Den uttalade uppfattningen, att ett antal av åtta kammarrättsråd skulle bliva för framtiden fullt tillräckligt, grundade kommittén, bland annat, på en av kommittén anställd jämförelse mellan antalet till ämbetsverket inkomna och där avgjorda mål under åren 1901, 1902 och 1903.

Av lämnade uppgifter, som avsågo mål, tillhörande såväl kammarrättsrådens som revisionstjänstemäns och sekreterarens föredragning, framginge — yttrade kommittén — att, ehuru kammarrätten arbetade med en ganska stor balans, vilken emellertid till sin omfattning nästan oförändrad kvarstode sedan en föregående tidsperiod, antalet avgjorda mål under de nämnda tre åren på det hela fullt motsvarat antalet inkomna. Särskilt hade detta, vad som vore viktigast, varit fallet med avseende på de till ledamöternas föredragning hörande målen. Det visade sig således, att med de former, under vilka arbetena i kammarrätten dittills bedrivits, och med den där använda arbetstiden den kammarrätten påvilande ordinarie arbetsmängden kunnat i allmänhet, och bortsett från tillfälliga växlingar, utföras av den personal, som därstädes under ifrågavarande år varit anställd.»

För att nu kunna bilda sig ett tillförlitligt omdöme därom, huruvida behov av den av kammarrätten i dess underdåniga skrivelse den 18 september 1914 begärda förstärkningen med adjungerade ledamöter förefinnes för tiden till utgången av år 1916, har kommittén låtit ur kammarrättens årligen till Kungl. Maj:t avgivna arbetsberättelser sammanföra de i efterföljande, såsom bilaga vid utlåtandet fogade tabell innefattade sifferuppgifter rörande antalet under i tabellen angivna år till kammarrätten inkomna, därstädes avgjorda och såsom oavgjorda till nästföljande år överförda, till kammarrättsrådens föredragning hörande dels fattigvårdsmål och dels andra besvärsmål.

År	Till kammarrättsråds föredragning hörande						Summa			Extra adjunktion
	Fattigvårdsmål			Andra besvärsmål						
	Inkomna	Avgjorda	Balans vid årets slut	Inkomna	Avgjorda	Balans vid årets slut	Inkomna	Avgjorda	Balans vid årets slut	
1875	226	215	66	524	479	71	750	694	137	—
1885	364	344	31	812	825	7	1,176	1,169	38	—
1895	528	310	958	1,141	1,157	150	1,669	1,467	1,108	—
1900	566	630	922	1,013	1,179	137	1,579	1,809	1,059	2 × 12 = 24, 2 × 8 = 16 } S:a 40 mån.
1901	580	784	718	1,147	1,165	119	1,727	1,949	837	2 × 12 = 24, 2 × 8 = 16 } S:a 40 mån.
1902	634	670	682	1,441	1,412	148	2,075	2,082	830	2 × 8 = 16 mån.
1903	651	745	588	1,530	1,452	226	2,181	2,197	814	2 × 8 = 16 mån.
1904[1])	657	519	726	2,131	2,001	356	2,788	2,520	1,082	2 × 8 = 16, 2 × 4½ = 9 } S:a 25 mån.
1905	614	687	653	1,506	1,521	341	2,120	2,208	994	2 × 8 = 16 mån.
1906	752	722	683	1,366	1,319	388	2,118	2,041	1,071	2 × 8 = 16 mån.
1907	713	938	458	1,523	1,546	365	2,236	2,484	823	2 × 8 = 16 mån.
1908	614	732	340	1,535	1,523	377	2,149	2,255	717	2 × 8 = 16 mån.
1909[2])	669	640	369	2,661	2,126	912	3,330	2,766	1,281	2 × 8 = 16 mån.
1910[3])	704	561	512	2,021	2,279	654	2,725	2,840	1,166	2 × 3 = 6 mån.
1911	740	674	578	2,773*)	2,952	475	3,513	3,626	1,053	—
1912[4])	891	727	742	2,186	1,872	789	3,077	2,599	1,531	2 × 3½ = 7 mån.
1913	940	771	911	2,104	1,856	1,037	3,044	2,627	1,948	2 × 8½ = 17 mån.
1914[5])	840	722	1 029	3,266	2,157	2,146	4,106	2,879	3,175	2 × 10½ = 21 mån.
Medeltal.										
1900—1904	618	670	727	1,452	1,442	197	2,070	2,112	924	
1905—1909	672	744	501	1,718	1,607	477	2,390	2,351	978	
1910—1914	823	691	754	2,470	2,223	1,020	3,293	2,914	1,774	

*) Därav över 1,000 likartade mål angående beskattning av dels utdelning å aktier i åtskilliga sockerfabriksaktiebolag och i aktiebolaget Providentia dels ock gratifikationer till vissa Stockholms stads arbetare.

Anmärkningar.

[1] 1902 års inkomstskatteförordning började tillämpas.

[2] Kammarrättsrådens föredragning utsträckt från 2 till 2½ à 2¾ timmar i veckan. — Föredragningen av norska fattigvårdsmål övertages av sekreteraren. Avbrotten i föredragningen vid påsk och vid vårsessionens slut upphöra. Avbrottet vid jul inskränkes.

[3] Kammarrättsrådens föredragning utsträckt till tre timmar i veckan.

[4] 1910 års lagstiftning angående inkomst- och förmögenhetsskatt m. m. började tillämpas. Skogsaccislagen likaså.

[5] Pensionsavgiftsmålen tillkomma.

Kommittén yttrar vidare:

»I tabellens siffror hava ej medräknats de tämligen fåtaliga balansmålen och fiskaliska aktionerna och ej heller de genom lottning mellan kammarrättsråden fördelade Kungl. Maj:ts remisser, angående vilka sistnämnda sifferuppgifter ej kunna hämtas ur arbetsberättelserna.

Vid bedömandet av sifferuppgifterna angående de till kammarrätten från och med år 1900 inkomna målen är att märka, att till följd av de vart femte år återkommande allmänna fastighetstaxeringarna ett särskilt stort antal taxeringsmål städse pläga inkomma till kammarrätten året efter det allmän fastighetstaxering ägt rum och att denna regelbundet inkommande starka tillströmning av 'andra besvärsmål' även visat sig under vartdera av åren 1904, 1909 och 1914. Med avseende härå har kommittén ansett medeltalssiffrorna för de tre femårsperioderna 1900—1904, 1905—1909 och 1910—1914 vara väl ägnade att giva en sammanfattande överblick över den ökning i de inkommande målens antal, som ägt rum från den tid, då löneregleringskommitténs förut omförmälda betänkande avgavs, till nuvarande tid.

En jämförelse mellan antalet inkomna mål under den första och den sista av ifrågavarande tre femårsperioder giver vid handen, att de inkomna fattigvårdsmålen ökats med 33 procent, inkomna andra besvärsmål med 70 procent och samtliga inkomna besvärsmål med nära 60 procent.

Även om den höga procentsiffran för ökningen av 'andra besvärsmål' i ej oväsentlig mån påverkats av det stora antal sinsemellan likartade mål, som enligt vid tabellen fogad anmärkning inkommit under år 1911, synas siffrorna likväl tydligt giva vid handen, att kammarrätten numera har att räkna med en arbetsmängd, som med åtminstone hälften överstiger den arbetsmängd, med vilken löneregleringskommittén hade att räkna, då kommittén år 1904 gjorde sina förut omförmälda beräkningar i fråga om möjligheten för kammarrätten att med oförändrat antal av åtta kammarrättsråd medhinna det kammarrätten påvilande arbetet.

Det torde i detta sammanhang böra erinras, hurusom det till kammarrätten inströmmande arbetsmaterialet ej endast till sin myckenhet utan även till sin beskaffenhet påverkats av vissa under senare tid inträffade förändringar i gällande lagstiftning.

I sådant avseende må då till en början nämnas de genomgripande ändringar i beskattningslagstiftningen, som innefattas i dels 1902 års förordning om inkomstskatt och dels 1910 års förordningar om inkomst- och förmögenhetsskatt samt om taxeringsmyndigheter och förfarandet vid taxering, vilka förändringar börjat inverka på arbetet i kammarrätten med år 1904 respektive år 1912. De i tabellen upptagna siffrorna torde nogsamt giva vid handen, att berörda förändringar i lagstiftningen åtminstone icke medfört någon minskning i antalet till kammarrätten fullföljda besvär i taxeringsmål, vilka mål utgöra den stora huvudmassan av 'andra besvärsmål'; och erfarenheten lärer också hava ådagalagt, att taxeringsmålen till sin beskaffenhet numera få anses snarare mera än mindre tyngande för kammarrätten.

Genom 1909 års lag om skogsaccis och den i dess ställe år 1912 utfärdade lagen om skogsaccis och virkestaxering har kammarrätten fått sig ålagd prövningen av besvär i mål rörande taxering till skogsaccis och skogsvårdsavgift. Någon

synnerligen stor inverkan på de inkomna målens antal hava dessa nytillkomna mål ej utövat, men den vunna erfarenheten angående deras beskaffenhet lärer hava visat, att kammarrättens arbete genom dem ökats i avsevärt högre grad än som motsvarar målens antal.

Vidare har det genom 1910 års förordning angående kyrkoböckers förande ålagts kammarrätten att i högsta instans pröva och avgöra mål angående rätt kyrkobokföringsort. Någon avsevärd ökning i kammarrättens arbete torde emellertid icke hava härigenom tillkommit.

Till kammarrätten hava i slutet av år 1914 och början av år 1915 inkommit ett ej obetydligt antal mål angående avgiftsplikt enligt lagen om allmän pensionsförsäkring den 30 juni 1913, vilka mål jämlikt 16 § nämnda lag ansetts höra under kammarrättens prövning.

Ytterligare har genom kungl. förordningen om värnskatt den 9 oktober 1914 kammarrätten fått sig ålagt att pröva och avgöra besvär över värnskattenämnds beslut rörande taxering till värnskatt.

Kommittén har icke velat underlåta att här omnämna, hurusom de av chefen för finansdepartementet utsedda sakkunniga för utredning angående åvägabringande av ökad enhetlighet och effektivitet i statens centrala räkenskaps- och revisionsväsende, statskommissarien Chr. L. Tenow och revisionskommissarien Richard Vide, i skrivelse till nämnda departementschef den 27 augusti 1912 — med förmälan att de komme att föreslå inrättande av ett fristående centralt räkenskaps- och revisionsverk, i vilket såsom integrerande delar skulle ingå kammarrättens revisionsavdelning och statskontorets riksbokslutsbyrå — tillika uttalat den mening, att, då revisionsavdelningens utbrytning ur kammarrätten skulle medföra lindring i kammarrättsrådens arbete samt dessutom i sammanhang med berörda utbrytning någon del av de till kammarrättsråds föredragning hörande målen skulle kunna överlämnas till föredragning av sekreteraren i ämbetsverket, ett kammarrättsrådsämbete skulle kunna i sammanhang med utbrytningen indragas; i följd varav och enär vakans å ett kammarrättsrådsämbete genom förre innehavarens avgång då vore att förvänta, ett kammarrättsrådsämbete syntes böra, intilldess annorlunda kunde bliva föreskrivet, tillsättas icke medelst fullmakt utan allenast genom förordnande tillsvidare.

I underdånigt utlåtande den 19 september 1912 uttalade kammarrätten av anförda skäl den bestämda övertygelsen, att den ifrågasatta överflyttningen av vissa ämbetsuppgifter från kammarrätten till ett nytt ämbetsverk icke skulle medföra sådana lättnader i kammarrättens arbetsbörda, att indragning av ett kammarrättsrådsämbete därigenom kunde möjliggöras, och kammarrätten förklarade sig icke betvivla, att, därest under given förutsättning en dylik indragning i allt fall ägde rum, det inom kort komme att visa sig, att göromålen icke skulle kunna av den övriga personalen behörigen fullgöras.

I en den 9 oktober 1912 i anledning av kammarrättens underdåniga utlåtande avgiven promemoria hava bemälda sakkunniga, under vidhållande av sitt omförmälda förslag, tillika framhållit, att de icke haft anledning yttra sig om de skäl, som kunde tala för en ökning av kammarrättsrådens antal till följd av en möjligen befintlig stegringstendens hos beskattnings- och fattigvårdsmålen, utan allenast ansett sig hava haft skyldighet att i god tid fästa departementschefens uppmärksamhet på, att genomförandet av de förslag, som de sakkunniga komme att fram-

ställa, komme att medföra en så stor minskning i, bland annat, kammarrättsrådens samlade arbetsbörda, att ett kammarrättsrådsämbete kunde indragas.

Vid ärendets föredragning den 18 oktober 1912 beslöt Kungl. Maj:t emellertid att utfärda fullmakt för ny innehavare av det utav de sakkunniga åsyftade, dåmera ledigblivna kammarrättsrådsämbetet.

I sitt den 15 augusti 1913 avgivna betänkande med förslag till inrättande av ett riksrevisionsverk vidhålla emellertid de sakkunniga förslaget om indragning av ett kammarrättsrådsämbete och upptaga sålunda i sitt statförslag avlöningar för allenast sju kammarrättsråd.

Såsom i det föregående blivit omnämnt, hade löneregleringskommittén i sitt år 1904 avgivna betänkande rörande kammarrätten föreslagit vissa åtgärder i syfte att åstadkomma ett ökat resultat av kammarrättens arbete; och har kommittén ansett sig böra här i korthet erinra om den del av sina ifrågavarande förslag, som kunna anses äga sammanhang med den nu föreliggande frågan om kammarrättens förstärkning med adjungerade ledamöter.

För vinnande av en ökad arbetsprodukt föreslog kommittén till en början, att — med ändring av dittills gällande bestämmelser, enligt vilka i avgörandet av alla på kammarrättsråds föredragning beroende mål skulle deltaga minst fyra kammarrättsråd — mål, i vilka, enligt kommitténs förslag, talan mot kammarrättens beslut fortfarande skulle få äga rum, skulle med vissa undantag få prövas och avgöras av tre ledamöter.

Vidare hemställde kommittén, att dittills brukliga avbrott eller inskränkningar i föredragningen under januari månad samt under en vecka vid påsk och under sista veckan av vårsessionen skulle upphöra.

Kommittén föreslog ytterligare, att det skulle tillkomma revisionskommissarierna att icke blott föredraga utan även såsom ledamöter deltaga i avgörandet av revisionsavdelningens anmärkningsmål och andra dem närstående ärenden, till vilka även av kommittén hänfördes vissa mindre omfattande grupper av mål och ärenden, som dittills lottats mellan kammarrättsråden och av dem föredragits.

Med avseende å kammarrättsrådens tjänstgöringsskyldighet uttalade kommittén, att av dem borde äskas så stor arbetsprodukt, att den kunde anses skäligen betinga åtminstone lika mycket dagligt arbete, som av andra tjänstemän fordrades enligt kommitténs förslag.

Den utväg, som i första hand erbjöde sig för att möjliggöra arbetsproduktens höjning, vore — yttrade kommittén vidare — att öka sammanträdenas antal och i sammanhang därmed ledamöternas tjänstgöringsskyldighet.

I fråga om denna tjänstgöringsskyldighet meddelade kommittén, att det för det dåvarande ålåg kammarrättsråden att i varje vecka två dagar bevista divisionssammanträde, som i allmänhet räckte fyra timmar, att i regel på varje kammarrättsråd komme två timmars föredragning å division i veckan, att kammarrättsråden dessutom hade att en dag i veckan bevista dels plenum och dels i tur och ordning ett avdelningssammanträde på omkring två timmar antingen för handläggning av anmärkningsmål och därmed samband ägande ärenden eller för s. k. extra föredragning av andra mål, därvid föredragningen besörjdes i anmärkningsmålen och därmed samband ägande ärenden av revisionskommissarier samt i övriga mål av adjungerade ledamöter, vadan vid dessa sammanträden kammarrättsråden varit blott

bisittare, samt att för beredande av det antal mål, vilkas föredragning kunnat medhinnas på två timmar varje vecka, och för det i övrigt, utöver sammanträdena, erforderliga arbetet sålunda för kammarrättsråden återstått i regel tre söckendagar i varje vecka förutom den tid av övriga söckendagar, som icke åtgått för sammanträdena.

Härav ansåg kommittén framgå, att utrymme borde finnas för en ökning av antalet sammanträden. Och då därmed sammanställdes vad kommittén föreslagit till förenkling och underlättande av arbetet, syntes jämväl en utsträckning av kammarrättsrådens föredragningsskyldighet kunna vidtagas, utan att därigenom i någon mån äventyrades målens noggranna behandling.

Kommittén höll före, att kammarrättsråden borde kunna, förutom deltagandet i plenum, ägna åt sammanträden för föredragning av andra mål än anmärkningsmål tre dagar i veckan samt därutöver, i tur och ordning, deltaga en dag i avgörandet av anmärknings- och därmed likställda mål.

Med deltagandet i tre allmänna divisionssammanträden i veckan följde, att varje kammarrättsråd skulle hava att under loppet av två veckor föredraga under tillhopa omkring sex timmar i stället för, såsom för det dåvarande, fyra timmar.

Vad anginge anmärknings- och därmed likställda mål och ärenden, hade av kommittén föreslagits, att revisionskommissarierna skulle, var och en i vad anginge hans kontor, icke allenast föredraga utan ock som ledamöter deltaga i avgörandet av nämnda mål och ärenden ävensom att dylik föredragning skulle äga rum i regel minst fyra timmar i varje vecka under hela året, utan annat undantag än som betingades av infallande helgdagar. Då kommittén även hemställt, att dessa mål skulle kunna prövas och avgöras av tre ledamöter, skulle följaktligen endast två kammarrättsråd behöva deltaga i prövningen och avgörandet av ifrågavarande mål, vadan, om man utginge från ett antal av åtta kammarrättsråd, envar av dem sålunda komme att under kammarrättens ordinarie sessioner deltaga i detta arbete endast var fjärde vecka. Däremot skulle under den tid av en och en halv månad årligen, därunder vardera divisionen ensam vore i tjänst, dess ledamöter få, i tur och ordning, varannan vecka deltaga i handläggningen av anmärkningsmål.

För att besörja det arbete, som förutsattes för eller föranleddes av tillhopa omkring tolv timmars föredragning under fyra veckor eller som eljest vore i tjänsten behövligt, skulle sålunda i allmänhet för kammarrättsråden återstå — förutom en del av de på dessa veckor belöpande sammanträdesdagarna — två söckendagar var vecka och därutöver under tre veckor av fyra en tredje söckendag eller sålunda på fyra veckor elva söckendagar. Kommittén ansåg det icke lida något tvivel, att den sålunda för nämnda arbete disponibla tiden borde vara tillräcklig.

I anledning av löneregleringskommitténs betänkande avgav kammarrätten den 13 maj 1905 underdånigt utlåtande. Vad angår förslaget om utsträckning av kammarrättsrådens föredragningsskyldighet, uttalade kammarrätten, att under angivna förutsättningar skulle kunna utan fara för rättssäkerheten och oskäligt betungande av vederbörande befattningshavare genomföras någon utsträckning av föredragningsskyldigheten.

Men härefter yttrade kammarrätten i detta ämne, bland annat, följande.

'Hvad åter angår måttet af denna utsträckning har kammarrätten för sin del ej kunnat undgå att finna kommitténs förslag därutinnan öfverskrida de gränser,

lämplighet och billighet utstaka. Kommittén håller före, att en dylik utsträckning bör kunna vidtagas, utan att därigenom skulle i någon mån äfventyras målens noggranna behandling; och efter att hafva verkställt en beräkning af den tid, som skulle blifva disponibel för kammarrättsråden för besörjande af det arbete, som förutsättes för eller föranledes af föredragningen under den af kommittén föreslagna tiden eller som eljest är i tjänsten behöfligt, därvid dock den ej sällan ganska tidsödande handläggningen af pleniärenden, särskildt Kungl. Maj:ts remisser, synes ej hafva af kommittén behörigen uppmärksammats, yttrar densamma, att det icke torde lida något tvifvel, att den för ifrågavarande arbete disponibla tiden bör vara tillräcklig. Med stöd af sin kännedom om beskaffenheten och omfattningen af det med beredning till föredragning af och expedierande af beslut i de till ämbetsverkets handläggning hörande mål och ärenden förenade arbete vågar kammarrätten i underdånighet bestrida riktigheten af kommitténs uppfattning härutinnan. Det vill till en början synas, som om kommittén icke vederbörligen beaktat de större kraf på noggrannhet i handläggningen, allsidighet i skärskådandet och grundlighet i pröfningen af förekommande frågor, som vid jämförelse med underordnade myndigheter måste ställas på öfverrätter och andra högre instanser, kraf, hvilka gifvetvis böra än ytterligare skärpas med afseende å de myndigheter, hvilka afgöra ärendena i sista hand. Skola emellertid dessa kraf verkligen uppfyllas, är det uppenbarligen ej möjligt undvika, att i de högre och högsta instanserna formerna blifva något tyngre och ärendenas handläggning mindre snabb än hos öfriga myndigheter, liksom det synes självfallet, att för behandling af förekommande mål och ärenden bör åt ledamöterna i öfverrätter beredas större mått af tid än åt de i första instans dömande. I samma mån som vid reglering af arbetet i en öfverrätt dessa synpunkter undanskymmas af en sträfvan att genom ett forceradt afgörande af största möjliga antal ärenden öka arbetsprodukten, hotas rättssäkerheten och rubbas hufvudbetingelsen för att domstolen skall kunna ej allenast i yttre mening fylla sin uppgift.'

Efter det vid 1908 års riksdag löneregleringen för kammarrätten blivit genomförd, hava — huvudsakligen med ledning af löneregleringskommitténs ovan återgivna uttalanden och förslag — inom kammarrätten vidtagits åtskilliga till höjande af arbetsprodukten syftande förändringar i avseende å, bland annat, kammarrättsrådens tjänstgöring.

Sålunda blev i den av Kungl. Maj:t den 23 december 1908 utfärdade förnyade instruktion för kammarrätten, § 4, föreskrivet, att vissa till kammarrättsråds föredragning hörande mål och ärenden få avgöras av tre ledamöter. Och denna föreskrift har med avseende å dess inverkan på kammarrättsrådens tjänstgöringsskyldighet erhållit ökad betydelse därigenom att densamma är gällande även beträffande besvärsmålen i taxeringsfrågor.

I samma paragraf av instruktionen föreskrevs även, att en av revisionskommissarierna skulle såsom föredragande ledamot deltaga i handläggningen av anmärkningsmål och vissa andra, dem närstående mål och ärenden. Och enligt den lydelse paragrafen erhållit genom kungl. kungörelsen den 22 november 1912 skola numera i handläggningen av ifrågavarande mål och ärenden deltaga båda revisionskommissarierna, den ena av dem såsom föredragande. Kommitténs förslag, att dessa mål och ärenden skulle kunna avgöras av tre ledamöter, har däremot icke

blivit genomfört, utan är antalet i deras behandling deltagande ledamöter alltjämt fyra, därav numera två kammarrättsråd. Den lättnad i kammarrättsrådens arbete, som genom senast angivna förändringar uppkommit, motväges emellertid därav, att vardera revisionskommissarien numera — sedan början av år 1913 — föredrager tre timmar i veckan och att sålunda från den tid, då löneregleringskommitténs betänkande avgavs, tiden för revisionskommissariernas föredragning tredubblats.

Omfattningen av kammarrättsrådens föredragningsskyldighet angives i den för ämbetsverket den 14 januari 1913 utfärdade arbetsordningen, § 2, sålunda, att berörda skyldighet skall av varje kammarrättsråd fullgöras, utom i vissa undantagsfall, under minst två och en halv samt högst tre timmar i veckan. Föredragningsskyldigheten, som till ingången av år 1909, då den nya instruktionen för kammarrätten trädde i kraft, omfattat för varje kammarrättsråd två timmar i veckan, utsträcktes under vårsessionen 1909 till två och en halv samt under höstsessionen samma år till två och tre kvarts timmar i veckan och har från ingången av år 1910 fullgjorts under tre timmar varje vecka eller sålunda den tid, som av löneregleringskommittén blivit i sådant avseende påyrkad.

Utom sin egen föredragningsskyldighet har varje kammarrättsråd att i tur och ordning deltaga i de sessioner, som föranledas av de övriga kammarrättsrådens och revisionskommissariernas föredragningar, ävensom i kammarrättens plenisammanträden. Den omständigheten, att i vissa sessioner skola deltaga två, i andra tre och i åter andra fyra kammarrättsråd, har föranlett, att sessionstiden icke kunnat fullt likformigt fördelas vare sig för vecka räknat emellan kammarrättsråden eller, för samma kammarrättsråd, mellan de olika veckorna. Därest plenisammanträdena, som i regel förekomma en dag i veckan, beräknas upptaga två timmar varje gång, bliver emellertid med nuvarande anordning av kammarrättsrådens tjänstgöring, medeltalet av den tid, varje kammarrättsråd för vecka räknat är upptagen av sammanträden inom ämbetsverken, något över tretton timmar. Denna tjänstgöringstid är för närvarande för ett kammarrättsråd på varje av de två divisionerna fördelad på tre dagar i veckan och för envar av övriga sex kammarrättsråd och två adjungerade ledamöter varannan vecka på tre och varannan vecka på fyra dagar.

Jämföres detta med den beräkning löneregleringskommittén år 1904 anställt rörande kammarrättsrådens blivande tjänstgöringstid, i vad densamma skulle upptagas av sammanträden i ämbetsverket, och rörande den tid, som för dem skulle återstå för övriga tjänstegöromål, befinnes sålunda, att kammarrättsrådens tjänsteåligganden även i detta avseende erhållit fullt ut den omfattning, som av kommittén blivit förutsatt.

Kommitténs anmärkningar i fråga om förut brukliga avbrott eller inskränkningar i föredragningen under vissa tider av året hava föranlett, att numera föredragningen fortgår vid påsktiden utan annat avbrott än som föranledes av då infallande helgdagar och vid vårsessionens slut utan någon inskränkning samt att de förutvarande s. k. julferierna under januari månad ersatts av ett avbrott i den ordinarie ledamotsföredragningen under tiden mellan den 20 december och den 14 januari.

Därest man med ledning av siffrorna i tabellbilagan söker bilda sig en mening om, i vad mån omförmälda förändringar i arbetet inom kammarrätten medfört ökning av den årliga arbetsprodukten, torde svaret på den uppställda frågan snarast vara att finna i medeltalssiffrorna för de under de tre femårsperioderna avgjorda målen.

Först under det sista året av den andra femårsperioden — år 1909 — började den i sammanhang med 1908 års löneregleringen utfärdade instruktion för kammarrätten med däri införda, här ovan omförmälda förändrade föreskrifter att tillämpas, och den i nu förevarande avseende ojämförligen mest betydelsefulla förändringen, utsträckningen av kammarrättsrådens föredragningstid, blev först med ingången av år 1910 tillfullo genomförd.

Ökningen från första till andra femårsperioden, vilken är ungefär lika fördelad på fattigvårdsmålen och andra besvärsmål, inskränker sig också till omkring 11 procent, och en granskning av siffrorna för de särskilda åren visar, att denna ökning icke uteslutande är beroende på 1909 års arbetsresultat. Det bör emellertid anmärkas, att — såsom även av tabellen framgår — de arbetskrafter, som medverkat till första femårsperiodens arbetsresultat, varit något större än under den andra femårsperioden. Bortsett från de två under hela åren 1900 och 1901 adjungerade ledamöterna, vilka vid 1902 års ingång ersattes av de två nytillkomna kammarrättsråden, biträddes nämligen kammarrätten under vart och ett av de ifrågavarande tio åren i åtta månader av två adjungerade ledamöter, men därutöver voro under år 1904 ytterligare två adjungerade ledamöter förordnade för $4^1/_2$ månader.

Från andra till tredje femårsperioden utgör ökningen i de avgjorda målens antal nära 24 procent, oaktat adjunktionsförordnandena minskats och utgjort i medeltal 10.2 månader om året under tredje femårsperioden mot 16 månader under den andra. Antalet avgjorda fattigvårdsmål har emellertid under den tredje femårsperioden endast obetydligt överstigit motsvarande antal under första femårsperioden och med något över 7 procent understigit antalet avgjorda dylika mål under den andra femårsperioden. Detta förhållande torde hava sin förklaring däruti, att, då i början av sistnämnda femårsperiod balansen å fattigvårdsmål var jämförelsevis stor, föredragningen ansetts böra ordnas på sådant sätt, att företrädesvis denna balans bleve i största möjliga mån avarbetad. 'Andra besvärsmål' hava däremot under den tredje femårsperioden avgjorts till ett antal, som med mer än 38 procent överstiger motsvarande antal under andra femårsperioden.

En jämförelse av sifferuppgifterna angående de inkomna och de avgjorda målen visar, att under första femårsperioden avgjorts något flera mål än då inkommit, att under andra femårsperioden de inkomna målen i antal något överstigit de avgjorda målen och att under tredje femårsperioden antalet inkomna mål i avsevärt hög grad överstigit antalet avgjorda mål. Också har under sista femårsperioden balansen av oavgjorda mål i hög grad stigit, så att densamma vid periodens slut inom vardera av fattigvårdsmålsgruppen och gruppen av andra besvärsmål är mer än dubbelt större mot vad fallet var vid periodens början. Särskilt under de tre sistförflutna åren har balansen inom båda grupperna av besvärsmål varit i stigande.

Beträffande den vid ingången av år 1915 förefintliga balansen förtjänar även påpekas, att balansen av fattigvårdsmål avsevärt överstiger den normala avarbetningen av sådana mål under ett år och att balansen av andra besvärsmål får anses ungefär motsvara vad som under normala förhållanden kan förväntas bliva avarbetat under ett år.

Med avseende å det arbetsmaterial, som är att till kammarrätten införvänta under år 1915, kunna i fråga om taxeringsmålen vissa slutsatser dragas av de uppgifter rörande till Kungl. Maj:ts vederbörande befallningshavande inkomna besvär över prövningsnämndernas beslut, vilka under januari månad 1915 inkommit till

kammarrätten. Antalet sådana besvärsmål uppgick till 1,490 och var högre än något föregående år med undantag av vissa år, som följt närmast efter de allmänna fastighetstaxeringarna. Till jämförelse må nämnas, att under de närmast föregående tio åren de från länsstyrelserna inkomna uppgifterna i nyssnämnda avseende upptagit följande antal besvärsmål, nämligen respektive 958, 782, 927, 817, 2,092, 1,019, 1,208, 1,426, 1,306 och 2,413.

Av vad kommittén i det föregående yttrat, framgår:

att under de senast förflutna femton åren och särskilt under de sista fem åren det till kammarrätten inströmmande arbetsmaterialet i betydande grad tillvuxit och numera med åtminstone hälften överstiger den årligen inkommande arbetsmängden vid den tid, då löneregleringskommittén avgav sitt betänkande angående kammarrättens organisation m. m.;

att under de tre sistförflutna åren kammarrättens arbetskrafter, oaktat desamma varit förstärkta med adjungerade ledamöter, likväl visat sig icke kunna avarbeta en arbetsmängd, motsvarande de under samma år nyinkomna målen, samt att till följd härav balansen av oavgjorda mål numera nått sådan höjd, att densamma måste anses motsvara mer än den arbetsmängd, som på en tid av ett år kan av kammarrätten avarbetas;

samt att i överensstämmelse med löneregleringskommitténs år 1904 gjorda uttalanden åren 1909 och 1910 genomförts en avsevärd skärpning av kammarrättsrådens tjänstgöringsskyldighet, varjämte för vinnande av en ökad arbetsprodukt åtskilliga andra förändringar vidtagits beträffande föredragningsarbetet inom kammarrätten.

Med avseende härå och då i den rättssökande allmänhetens och kommunernas intresse kraftiga åtgärder måste anses påkallade för förekommande av balansens ytterligare tillväxt samt kommittén icke ansett sig kunna tillstyrka någon vidare ökning av kammarrättsrådens föredragningsskyldighet, har kommittén funnit uppenbart, att den av kammarrätten begärda förstärkningen med två adjungerade ledamöter under senare halvåret 1915 och hela år 1916 är av behovet påkallad.

Av kammarrätten har dels uttalats den förmodan, att ämbetsverket framdeles skulle bliva nödsakat att hemställa om ytterligare åtgärder för avarbetande av den uppkomna balansen av oavgjorda mål, dels ock framhållits, att enligt kammarrättens mening behovet av förstärkning i dess arbetskrafter vore av permanent natur.

Kommittén anser sig så mycket mindre hava anledning att yttra sig i anledning av dessa kammarrättens uttalanden, som några särskilda yrkanden icke på dem grundats.

För vardera av de adjungerade ledamöterna har begärts ett årsarvode av 3,000 kronor, motsvarande för månad räknat 250 kronor, under det att kammarrättsrådets tjänstgöringspenningar uppgå till 2,500 kronor om året eller 208 kronor 33 $^1/_3$ öre i månaden.

Med avseende å denna arvodesfråga har kommittén ansett sig böra erinra, hurusom i ett den 26 februari 1915 av kommittén avgivet utlåtande angående tillfällig förstärkning av kammarkollegiets arbetskrafter en likartad fråga varit föremål för kommitténs bedömande.

Beträffande arvodet för en av kammarkollegiet begärd adjungerad ledamot hade kollegiet i den underdåniga framställning, i anledning varav kommitténs utlåtande infordrats, anfört, att det visserligen med hänsyn till de arbetsuppgifter, som skulle tillhöra den adjungerade ledamoten, syntes kollegiet kunna föreligga tillräckliga skäl att för honom ifrågasätta arvode, motsvarande exempelvis lön för tjänsteman i andra lönegraden med tillägg av kammarråds tjänstgöringspenningar, därvid den adjungerade ledamoten skulle hava att avstå egna löneförmåner, men att kollegiet likväl — på grund av det sparsamhetsbehov, som framhållits i en av chefen för finansdepartementet den 31 augusti 1914 avlåten skrivelse till kollegiet av enahanda innehåll som en i det föregående omförmäld skrivelse till kammarrätten av samma dag — ansett sig böra inskränka sig till anhållan om anvisande till den adjungerade ledamoten av ersättning, motsvarande kammarråds tjänstgöringspenningar eller alltså 2,500 kronor för år.

Det förutsattes, att till adjungerad ledamot skulle förordnas en ordinarie tjänsteman i första lönegraden.

I sitt ovannämnda utlåtande lämnade kommittén utan erinran vad kammarkollegiet föreslagit i fråga om adjunktionsarvodets belopp.

Det skäl, som av kammarkollegiet anförts till stöd för dess förslag om adjunktionsarvodets bestämmande till allenast 2,500 kronor för år, synes kommittén böra i lika mån som för kammarkollegiets vidkommande beaktas även beträffande arvodena för de föreslagna adjungerade ledamöterna hos kammarrätten; och kommittén har så mycket mindre ansett sig kunna för dessa senare föreslå högre arvodesbelopp, som, enligt vad kommittén inhämtat, till ifrågavarande förordnanden i kammarrätten torde kunna påräknas tjänstemän i andra lönegraden.

Arvodena för de två adjungerade ledamöterna hos kammarrätten skulle sålunda enligt kommitténs mening betinga en kostnad av, för år räknat, 5,000 kronor och för den tid av ett och ett halvt år, varför anslag för ändamålet begärts, 7,500 kronor.

Mot de föreslagna anslagen till förbättrad avlöning åt de adjungerade ledamöternas vikarier och till bestridande av den ökade renskrivningskostnad, som bliver en följd av de adjungerade ledamöternas arbete, har kommittén icke funnit anledning till någon erinran.

De båda amanuenser, för vilka begäras arvoden med 1,500 kronor för år räknat åt vardera, äro avsedda att biträda de adjungerade ledamöterna med uppsättning av utslag i av dem föredragna mål samt med expeditionsgöromål m. m. ävensom att i tur och ordning med övriga amanuenser å kammarrättens kansli och med notarierna deltaga i protokollstjänstgöringen. Arvodena äro till beloppet lika med lägsta arvodet för amanuens i kammarrätten; och anser sig kommittén böra även i denna del tillstyrka kammarrättens framställning.

De anslagsbelopp, som skulle erfordras för kammarrättens förstärkning *under månaderna juli—december 1915 samt hela år 1916* med två adjungerade ledamöter ävensom för avlönande av de två ifrågavarande amanuenserna och för bestridande av övriga av adjunktionen föranledda utgifter, skulle alltså enligt kommitténs mening bliva följande:

till arvoden åt två adjungerade ledamöter	kr.	7,500: —
» förbättrad avlöning åt de adjungerade ledamöternas vikarier	»	1,800: —
» arvoden åt två amanuenser	»	4,500: —
» renskrivningskostnad	»	975: —
Summa kronor		14,775: —

Kommittén hemställer alltså beträffande den nu behandlade delen av kammarrättens framställning, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för förstärkning av kammarrätten med två adjungerade ledamöter ävensom för avlönande av två amanuenser och för bestridande av övriga av adjunktionen föranledda utgifter på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av 14,775 kronor, med rätt för Eders Kungl. Maj:t att redan under år 1915 av anslaget disponera en tredjedel eller 4,925 kronor.

Vidare hemställer kommittén, att, i händelse av riksdagens bifall till nämnda förslag, Eders Kungl. Maj:t måtte

dels vid meddelande av förordnande för de adjungerade ledamöterna förklara dessa berättigade att under tiden för förordnandet var för sig uppbära en mot kammarrättsråds tjänstgöringspenningar svarande ersättning, med skyldighet emellertid att till dem, som uppehålla deras tjänster, avstå de därmed förenade tjänstgöringspenningar;

dels förklara de adjungerade ledamöterna berättigade att åtnjuta ferier lika med kammarrättsråd;

dels bemyndiga kammarrätten att till de tjänstemän, som i egenskap av vikarier uppehålla de adjungerade ledamöternas ordinarie tjänster, låta utbetala, utöver med tjänsterna förenade tjänstgöringspenningar, arvoden med 50 kronor i månaden till vardera vikarien;

dels ställa till kammarrättens förfogande det till avlöning åt amanuenser avsedda belopp att utgå med 125 kronor i månaden till vardera av två amanuenser;

dels och medgiva kammarrätten att såsom tillägg till det i ämbetsverkets stat uppförda anslaget till vikariatsersättning, arvoden åt extra biträden, flitpenningar och tillfällig renskrivningskostnad använda ett belopp av 325 kronor under år 1915 och 650 kronor under år 1916 till bestridande av den ökade renskrivningskostnad, som bliver en följd av de adjungerade ledamöternas arbete.»

Reservation vid kommitténs förslag.

Vid kommitténs förslag i nu omhandlade del finnes fogad en av kammarrättsrådet Wåhlin avgiven reservation, däri följande anföres:

»Då jag ansett kommittén böra tillstyrka kammarrättens förslag, även i vad detsamma avser beloppet av de adjungerade ledamöternas arvoden, har jag för min härutinnan uttalade mening velat anföra följande skäl.

Enligt gällande avlöningsvillkor åligger det ordinarie tjänsteman i kammarrätten av lägre grad att, vid sjukdomsförfall, eller när det erfordras för beredande av semester, mottaga förordnande till högre befattning i ämbetsverket mot åtnjutande av de för befattningen anslagna tjänstgöringspenningar eller däremot svarande belopp i stället för egna tjänstgöringspenningar, dock ej längre än sammanlagt tre månader under ett och samma kalenderår.

Av denna bestämmelse synes icke utan fog kunna härledas den meningen,

att då förordnande, som medför skyldighet att fullgöra samma tjänstgöring som kammarrättsråd, är avsett att tilldelas ordinarie tjänsteman i kammarrätten för längre tid och under andra förhållanden än i nyssnämnda punkt av avlöningsvillkoren förutsättes, detta förordnande även billigtvis bör ersättas efter något högre beräkningsgrund.

Verkställd undersökning angående de avlöningar, som år efter år av Kungl. Maj:t tillerkänts de i särskild kolumn av kommitténs tabellbilaga omförmälda adjungerade ledamöterna i kammarrätten, har också visat att deras arvoden plägat bestämmas till belopp, vilka, även då de för ordinarie tjänstemän reducerats genom åläggande för dem att till sina vikarier avstå viss del av sin lön, i allt fall överstigit beloppet av kammarrättsråds tjänstgöringspenningar.

Endast för de adjungerade ledamöter, som varit förordnade under höstsessionen 1912 samt vår- och höstsessionerna 1913, har kammarrätten begärt och Kungl. Maj:t beviljat arvoden till belopp lika med kammarrättsråds tjänstgöringspenningar, vilket torde varit beroende på det särskilda förhållande, att under dessa tider ett kammarrättsråd haft ständig tjänstledighet och därvid fått avstå en del av sin lön, vilken då kunnat disponeras till förbättrande av avlöningen för hans vikarie och andra kammarrättens tjänstemän.

Vid samtliga övriga i tabellen omförmälda adjunktionstillfällen, som förekommit efter det 1908 års lönereglering för kammarrätten börjat tillämpas, hava de adjungerade ledamöterna varit i åtnjutande av åtminstone de avlöningsförmåner, som nu begärts av kammarrätten; och därförinnan, då kammarrättsrådens tjänstgöringspenningar utgjorde 2,000 kronor om året eller 166 kronor 67 öre i månaden, åtnjöto de ifrågavarande adjungerade ledamöterna utan något undantag — mot avstående i förekommande fall av egna tjänstgöringspenningar — ett *behållet* adjunktionsarvode av minst 200 kronor i månaden, eller 33 kronor 33 öre i månaden mer än kammarrättsråds dåvarande tjänstgöringspenningar.

Att nu, då adjungerade ledamöter kunna förväntas bliva under avsevärd tid framåt behövliga, nedsätta deras hittillsvarande avlöningsnivå synes mig så mycket mera betänkligt, som möjligheterna till befordran till ordinarie tjänster inom kammarrätten, särskilt inom andra och tredje lönegraderna, under en följd av år framåt torde bliva mycket små och kammarrätten till följd därav befinner sig i en synnerligen ogynnsam ställning med avseende å möjligheten att draga till sig och kvarhålla yngre, mera dugande tjänstemän.»

Departementschefen.

Då den gjorda utredningen uppenbarligen giver vid handen, att det förefintliga behovet av adjungerade ledamöter i kammarrätten är av mera stadigvarande art, lärer anslag för ändamålet böra äskas av riksdagen. Ifråga om beloppets storlek anser jag mig böra förorda vad löneregleringskommittén därutinnan föreslagit. Visserligen understiger detta belopp det av kammarrätten begärda med 1,500 kronor, beroende därpå, att kommittén föreslagit, att adjunktionsarvodena skola utgå med 2,500 kronor i stället för 3,000 kronor, för år räknat, och denna nedsättning är så mycket mera att beklaga, som den kan komma att drabba tjänstemän, vilka redan under någon tid åtnjutit det högre

arvodet, men mot löneregleringskommitténs avstyrkande har jag ansett mig åtminstone för närvarande icke böra föreslå högre avlöningsförmåner för de adjungerade ledamöterna.

Jämväl i övrigt ansluter jag mig till vad löneregleringskommittén föreslagit.

Extra revisorer m. m.

Jag övergår nu till behandling av den del av kammarrättens skrivelse, som avser beredande av anslag för ökat antal extra revisorer under år 1916.

I avseende härå erinrar kammarrätten, att sedan den 1 juli 1912 varit å kammarrättens revisionsavdelning anställda tre extra revisorer och fyra extra räknebiträden, till vilkas avlöning medel anvisats av riksdagen å extra stat för åren 1913, 1914 och 1915.

Med erinran jämväl att kammarrätten i underdånig skrivelse den 20 december 1911 gjort framställning om förstärkning av revisionsavdelningen med *fyra* extra revisorer och fyra extra räknebiträden, framhåller kammarrätten i den nu förevarande skrivelsen, att det hittills beviljade antalet extra revisorer icke kunde anses tillfyllestgörande, och hemställer, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att å extra stat för år 1916 bevilja följande anslag till förstärkning av revisionsavdelningen:

4 extra revisorer à 3,000 kronor	kronor	12,000: —
4 extra räknebiträden à 1,500 kronor	»	6,000: —
semestervikarier för 4 revisorer à 133 kronor 33 öre	»	533: 33
» » 4 räknebiträden à 100 kronor	»	400: —
Summa	kronor	18,933: 33.

I den lönestat, som år 1908 fastställdes för kammarrätten, äro för ämbetsverkets revisionsavdelning upptagna två förste revisorer (chefer för var sitt revisionskontor) och tjugu revisorer.

För revisionsarbetets fördelning mellan revisorerna verkställes å vartdera revisionskontoret av förste revisorn i samråd med revisorerna å kontoret uppskattning av de till granskning inkomna räkenskaperna. Detta tillgår så, att för varje räkenskap bestämmes en viss tid i månader eller trettiondedelar av månader, som på grund av vunnen erfarenhet och med hänsyn till kvantiteten av kontorets räkenskaper och arbetskrafter anses böra anslås till räkenskapernas granskning. I den mån som nya räkenskaper tillkommit eller räkenskaperna svällt ut, har uppskattningstiden måst tid efter annan minskas.

Enligt den år 1879 för kammarrätten fastställda stat utgjorde personalen å revisionsavdelningen — frånsett 3 revisionskommissarier, vilka såsom chefer en var för ett av de tre revisionskontor, å vilka revisionen då var indelad, icke deltogo i det egentliga revisionsarbetet — 18 revisorer och 11 amanuenser med en tjänstgöringstid av för revisor 30 timmar och för amanuens 20 timmar i veckan.

I en av vederbörande revisionskommissarier i januari 1904 till löneregleringskommittén avlämnad promemoria uttalade sig dessa tjänstemän för en ökning av den ordinarie revisionspersonalen till ett antal av minst 24, därav 3 överrevisorer och 21 revisorer, detta under förutsättning dels att antalet fasta revisorsamanuenser nedsattes till 4, dels att arbetstiden bestämdes för revisorer till 36 och för amanuenser till 24 timmar i veckan, dels ock att extra biträden med lägre arvoden bleve anställda för siffergranskning och dylikt.

Löneregleringskommittén ansåg emellertid behov av ökning av den ordinarie revisionspersonalen icke föreligga. Kommittén utgick nämligen från antagandet att föreslagna anordningar i avseende å revisionsarbetet särskilt revisorernas befrielse från siffergranskningen, ävensom utsträckning av arbetstiden borde komma att medföra, å ena sidan, sådana lindringar i revisorernas arbete och, å andra sidan, en så avsevärd ökning i den levererade arbetskvantiteten, att de borde ej blott fullt uppväga den ökning i revisorernas arbetsmaterial, som under en tid framåt kunde förväntas, utan även därutöver lämna tillfälle till minskning i amanuensernas antal. Ensamt den av kommittén föreslagna utsträckningen av tjänstgöringstiden skulle komma att medföra ett ökat antal revisionstimmar av omkring 100 i veckan. Kommittén förordade i anslutning härtill, att revisorernas antal fortfarande skulle utgöra 18, men att antalet amanuenser skulle nedsättas från 11 till 6.

Uti sitt den 13 maj 1905 avgivna underdåniga utlåtande i anledning av kommitténs förslag föreslog kammarrätten, att den för det egentliga revisionsarbetet avsedda personalen skulle bliva 20 revisorer (därav 2 tillika kontorsförmän med högre avlöning) och 8 amanuenser.

Kungl. Maj:ts proposition i ämnet till 1908 års riksdag upptog dels 2 förste revisorer, vilkas väsentliga uppgift skulle vara att hava tillsyn därå, att revisionstjänstemännen fullgöra sina skyldigheter, ävensom att tillhandagå dem med råd och upplysningar, dels ock 21 för det egentliga granskningsarbetet avsedda revisorer.

Statsutskottet ansåg emellertid, med hänsyn till den utsträckta dagliga tjänstgöringstiden å tjänsterummet och de i utsikt ställda förenklade arbetsmetoderna inom ämbetsverket, att antalet revisorer, som

av Kungl. Maj:t föreslagits till 21, vore väl högt tilltaget och utan olägenhet borde kunna minskas till 20. Statsutskottets sålunda uttalade mening biträddes av riksdagen. Nu gällande stat upptager i enlighet härmed 2 förste revisorer och 20 revisorer.

I sin underdåniga skrivelse den 20 december 1911 lämnade kammarrätten en översikt över de räkenskaper, som då ingingo till kammarrättens revisionsavdelning, och den tid, som för granskning av varje räkenskap varit anslagen närmast före år 1909. Av nämnda översikt framgick, att den sammanlagda tid, som närmast före år 1909 varit anslagen för räkenskapernas granskning, utgjort 271 månader 11½ dagar.

Efter omnämnande härav anförde kammarrätten i sin nyssnämnda underdåniga skrivelse följande:

»Dessa 271 månader 11 ½ dagar motsvara med beräkning av den numera gällande utsträckta arbetstiden ett enkelt antal revisionsmånader av omkring 247. Om uppskattningen vore riktig, skulle arbetet sålunda möjligen kunna utföras av den nu tillgängliga revisionspersonalen, vars sammanlagda arbetstid, oavsett räknebiträdena, kan beräknas till omkring 230 månader.

Men uppskattningen, som redan vid den tid, då den tillämpades, var avsevärt för låg, har sedan dess måst ytterligare avknappas. Det har nämligen varit nödvändigt att bereda plats för nytillkomna räkenskapers granskning, och detta har icke kunnat ske på annat sätt än genom att minska tiden för revisionen av de förutvarande. Såsom ett typiskt exempel härpå kan nämnas, att för länsräkenskapernas granskning voro under åren 1858—1873 anslagna 132 månader, under åren 1874—1879 122 månader, under några år efter 1880 102 månader, därefter till och med år 1908 101 månader samt för närvarande 84 månader, ehuru uppenbart är, att dessa räkenskaper vuxit till en omfattning, som betydligt överstiger den, de hade för några tiotal av år sedan. Tiden för granskning av fångvårdsstyrelsens räkenskaper, som på 1880- och 1890-talen upptogs till 8 månader och vid den senaste löneregleringen till 5 månader, har måst ytterligare minskas så att den för närvarande utgör allenast 3 ½ månader; för postverkets räkenskaper äro motsvarande tal 11, 5 och 3 ½ månader, för telegrafverkets räkenskaper 6 ½, 5 och 3 ½ månader, för statens järnvägars räkenskaper 16 ½, 13 och 11 månader samt för tullverkets räkenskaper 5, 3 och 2 ½ månader. Vid nu angivna siffror är visserligen ingen hänsyn tagen till den ökning i arbetstid på tjänsterummet, som på senare tid blivit stadgad, men denna ökning motsvarar ingalunda räkenskapernas tillväxt i omfång.

Till belysning av arbetsbördans nuvarande storlek har förste revisorn å första kontoret i samråd med revisorerna sökt åstadkomma en uppskattning av den tid, som kan anses erforderlig för granskning, oberäknat kontrollsummering, av de till nämnda kontor nu ingående räkenskaperna, och därvid kommit till det resultat, att för en fullständig granskning av den beskaffenhet, som i instruktionen avses, skulle erfordras att tiden ökades för länsräkenskaperna till 157 månader och för kontorets samtliga räkenskaper till 203 $^{9}/_{30}$ månader, detta under förutsättning, att Stock-

holms stads kronoräkenskaper skulle granskas allenast generellt. Därjämte har han fäst uppmärksamhet därå, att från och med år 1912 ytterligare krav på kontorets revisionsarbete torde komma att uppstå till följd av den nya inkomst- och förmögenhetsskatten. Den ökning i arbete, som härav må kunna bliva en följd, har förste revisorn ansett nu icke kunna ens approximativt beräknas.

För andra kontoret har en motsvarande uppskattning icke kunnat göras. De till detta kontor ingående räkenskaperna skola nämligen till största delen granskas generellt. En granskning av sist angivna slag, som verkställes allenast i den mån tiden det medgiver, kan uppenbarligen fullgöras på mycket kort tid, men resultatet av granskningen blir naturligtvis i hög grad beroende på, huru lång tid som användes för densamma.

I detta hänseende torde följande sifferuppgifter vara upplysande. För var och en av fångvårdsstyrelsens och postverkets räkenskaper, bestående av respektive 144 och 148 band, är numera anslagen en granskningstid av 105 dagar, sön- och helgdagar inberäknade. Motsvarande tal äro för marinförvaltningen 270 band och 360 dagar, för lotsverket 26 band och 45 dagar, för telegrafverket 324 band och 105 dagar, för statens järnvägar 345 band och 330 dagar, för medicinalstyrelsen 130 band och 150 dagar (därav hälften avsedd för specifik granskning), för vattenfallsstyrelsen 60 band och 60 dagar, för tullverket 40 band och 75 dagar samt för postsparbanken 19 band och 45 dagar.

Bland de räkenskaper, som generellt granskas å andra kontoret, intages ett framstående rum av arméförvaltningens. För denna granskning är för närvarande anslagen en tid av 52 månader. Såsom kammarrätten i sitt utlåtande över löneregleringskommitténs förslag framhöll, förutsatte kammarrätten för sitt förslag beträffande revisionspersonalens storlek, att sistnämnda räkenskaper skulle fullständigt granskas inom arméförvaltningen, så att mindre tid behövde användas för deras granskning i kammarrätten. Numera synas alla från arméförvaltningen kommande räkenskaper vara där granskade, men sådant oaktat har det visat sig, att den förut använda granskningstiden icke kunnat väsentligt minskas, helst dessa räkenskaper genom sin uppställning blivit allt mera svårgranskade och dessutom betydligt ökats i omfång eller från 284 band år 1904 till 404 band år 1910.

Av vad nu anförts framgår, hurusom en var revisor av fångvårdsstyrelsens, postverkets och statens järnvägars synnerligen vidlyftiga räkenskaper har att granska mer än ett band om dagen och av telegrafverkets räkenskaper mer än tre band om dagen.

De till andra revisionskontoret ingående räkenskaperna äro, såsom förut nämnts, till övervägande del sådana, som undergått fullständig granskning inom de redovisande verken. Genom att tid efter annan minska granskningstiden för dylika räkenskaper har å detta kontor en tämligen nöjaktig s. k. specifik granskning av övriga dit ingående räkenskaper kunnat äga rum.

Å första kontoret däremot äro förhållandena annorlunda. Med undantag för större delen av domänstyrelsens och stuteriöverstyrelsens räkenskaper skola samtliga till detta kontor ingående räkenskaper fullständigt granskas. Därför har ock å detta kontor bristen på arbetskrafter framträtt såsom mest kännbar. Man har nämligen å detta kontor icke haft samma möjlighet som på andra kontoret att öka tiden för den s. k. specifika granskningen på bekostnad av tiden för den s. k. generella granskningen, och följden har icke kunnat bliva annat än den, att räken-

skaperna till större eller mindre del icke underkastats sådan granskning, som i instruktionen för ämbetsverket föreskrives.

Redan vid avgivande av utlåtande över löneregleringskommitténs förslag fäste kammarrätten uppmärksamhet därpå, att den dåvarande revisionspersonalen var otillräcklig för ett tillfredsställande utförande av det maktpåliggande arbetet. Visserligen antogs vid löneregleringens fastställande, att föreslagna förenklingar i arbetsmetoder samt arbetstidens utsträckning skulle, trots personalens minskning, medgiva granskning ej blott av de räkenskaper, som förut ingått till kammarrätten, utan därjämte av de för offentlighet tillgängliga uppbördsredogörelserna från vissa förvaltningsgrenar. Det har emellertid visat sig, att dessa förväntningar, mot vilka kammarrätten redan då inlade gensaga, alldeles icke motsvarats av verkligheten.

Att revisionsarbetet hittills kunnat, på sätt som skett, nödtorftigt fullgöras, har sin förklaringsgrund huvudsakligen däri, att, såsom förut anmärkts, allt mindre och mindre tid använts för granskning av sådana räkenskaper, som redan vid ingivandet till kammarrätten undergått granskning inom det redovisande verket. Det bör ej heller lämnas oanmärkt att flera av revisorerna, för att så långt det varit dem möjligt fullgöra sin granskningsplikt på den allt för knappt tilltagna tiden, underkastat sig åtskilligt överarbete, särskilt under sön- och helgdagar.

Att en ökning av arbetskrafterna å kammarrättens revisionsavdelning är av synnerligt behov påkallad, torde med all önskvärd tydlighet framgå av vad ovan anförts. Svårare är det att bedöma huru stor denna ökning bör vara för att utan onödigt betungande av statsverket göra granskningen så betryggande som skäligen kan ifrågasättas. Såsom förut anmärkts, blir det alltid vanskligt att bestämma granskningstiden för de räkenskaper, som redan undergått specifik granskning i det redovisande verket. Att emellertid den generella granskningen är av stor betydelse för ett behörigt tillvaratagande av det allmännas intresse, och att tiden för densamma icke utan risk kan alltför mycket avknappas, ligger i öppen dag och framgår bland annat därav, att kammarrättens revisions anmärkningar vid dylika räkenskaper, särskilt arméförvaltningens, äro trots granskningstidens otillräcklighet både många och betydande.

I sitt underdåniga utlåtande den 13 maj 1905 hemställde kammarrätten, att för det egentliga revisionsarbetet måtte förutom räknebiträden, anställas 20 revisorer och 8 amanuenser, d. v. s. en arbetskraft motsvarande något mer än 25 revisorer, för vilka den numera utsträckta arbetstiden var beräknad.

Sedan den tiden har omfånget av de till kammarrätten ingående räkenskaperna alltjämt ökats. Om kammarrätten, oavsett denna ökning, nu inskränker sig till att begära allenast en så stor förstärkning av arbetskrafterna å revisionsavdelningen, att desamma, förutom erforderligt antal biträden för kontrollsummering och dylika enklare göromål, komme att endast med en bråkdel av en revisorslott överstiga vad kammarrätten redan år 1905 ansåg nödigt, så sker detta väsentligen av det skäl, att kammarrätten för närvarande, innan verkningarna på revisionsarbetet av den nya inkomst- och förmögenhetsskatten kunnat utrönas, anser sig böra begränsa sina anspråk så långt sådant låter förena sig med de oundgängligaste kraven på ett något så när tillfredsställande revisionsarbete.

Den brist i arbetskraft för den specifika granskningens verkställande, som, särskilt i följd av inkomst- och förmögenhetsskatten, i allt fall kan med säkerhet antagas uppstå under år 1912, är kammarrätten betänkt på att söka i någon mån

motarbeta genom en utjämning kontoren emellan av de räkenskaper, som skola granskas generellt; utan att kammarrätten dock vågar ställa i utsikt att genom en sådan åtgärd ytterligare ökning av arbetskrafterna skall kunna undvikas.

I enlighet med vad sålunda anförts anser sig kammarrätten för närvarande ej böra ifrågasätta större ökning av den examinerade revisionspersonalen än som motsvarar 4 revisorer.

En sådan ökning kan ske genom anställande antingen av 4 revisorer, vardera med en daglig arbetstid av 6 timmar å tjänsterummet, eller av 6 amanuenser, vardera med 4 timmars daglig arbetstid. Anställande av amanuenser å kammarrättens revisionsavdelning har emellertid vid den senaste löneregleringen på anförda skäl ansetts icke böra ifrågakomma, och kammarrätten finner sig fördenskull, om än med tvekan, nu icke böra framställa något förslag i sådant syfte.

Någon utsikt att de revisorer, som nu kunna varda anställda, skulle inom beräknelig framtid kunna undvaras, förefinnes visserligen icke, men kammarrätten anser dock att de tillsvidare må kunna uppföras å extra stat med lägre avlöning än de ordinarie revisorerna.

Den hittills under nära tre år prövade anordningen med räknebiträden för summering och dylika enklare arbeten har i stort sett motsvarat de förväntningar, man skäligen kunnat hysa om densamma. Räknebiträdena hava emellertid hittills icke hunnit verkställa all den kontrollsummering, som enligt instruktionens bestämmelser skall utföras å revisionsavdelningen. En del dylik summering har verkställts av revisorerna, men en annan del har av brist på arbetskrafter måst lämnas ogjord. Ökning av antalet dylika biträden erfordras följaktligen för dessa arbeten, som icke lämpligen böra i någon större utsträckning verkställas av tjänstemän med akademisk examen. Därtill kommer att räknebiträdena enligt kammarrättens förmenande kunna med fördel användas för annat enklare revisionsarbete, exempelvis granskning av mantals- och taxeringslängder, vilket arbete revisorerna för närvarande i en del fall måste av brist på tid verkställa mindre grundligt än önskligt är. På sätt löneregleringskommittén i sitt den 29 juni 1911 avgivna betänkande och förslag angående uppförande i stat av vissa biträden hos ämbetsverk och myndigheter (sid. 133—4) anfört, synes det nämligen vara ett oeftergivligt villkor för vidmakthållande och stärkande av räknebiträdenas arbetslust och förmåga, att den rena siffergranskningen kompletteras med dylikt enklare granskningsarbete.

Även de nya räknebiträdena torde böra tills vidare uppföras å extra stat.

Beträffande de föreslagna extra revisorernas avlöning har kammarrätten ansett densamma kunna tills vidare begränsas till 3,000 kronor, varav 1,600 kronor torde böra anses såsom tjänstgöringspenningar.

Avlöningen åt de räknebiträden, som av löneregleringskommittén föreslagits till uppförande å kammarrättens stat, har ansetts böra sättas till 800 kronor i lön, 650 kronor i tjänstgöringspenningar och 150 kronor i ortstillägg, jämte två ålderstillägg, vartdera å 200 kronor, efter fem och tio år. Arvodet för dylika biträden å extra stat synes vid sådant förhållande lämpligen böra sättas till 1,500 kronor, därav 650 kronor med tjänstgöringspenningars natur.

För beredande av gottgörelse åt vikarier under semester för de sålunda ifrågasatta revisorerna och räknebiträdena torde böra beräknas, efter 133 kronor 33 öre i månaden för revisors och 100 kronor i månaden för räknebiträdes vikarie, ett belopp av 933 kronor 33 öre för år 1913.

Då behovet av förstärkning i arbetskrafterna å revisionsavdelningen under år 1912 kommer att, särskilt i följd av den nya inkomst- och förmögenhetsskatten, göra sig ännu hårdare kännbart än för närvarande, synes det kammarrätten synnerligen önskvärt, att, i den mån det låter sig göra, sådan förstärkning åvägabringas redan under nämnda år.»

På grund av vad kammarrätten sålunda anfört, hemställde ämbetsverket, att Kungl. Maj:t måtte till 1912 års riksdag avlåta proposition om anvisande på extra stat för år 1913 av 27,933 kronor 33 öre för anställande å kammarrättens revisionsavdelning, under tiden från och med den 1 juli 1912 till och med den 31 december 1913, av 4 extra revisorer, vardera med arvode av 3,000 kronor för år räknat, och 4 räknebiträden, vartdera med arvode av 1,500 kronor om året.

Vid ärendets föredragning i statsrådet erinrade vederbörande departementschef därom att statsmakterna redan vid beslutandet av den år 1908 genomförda löneregleringen för kammarrätten syntes hava förutsett, att en ökning av revisionstjänstemännens antal utöver de då i staten upptagna skulle inom en ej allt för lång tid bliva erforderlig. De omständigheter, som av kammarrätten anförts till stöd för den underdåniga framställningen, syntes departementschefen otvetydigt giva vid handen, att tidpunkten för denna ökning vore kommen, och att ökningen måste med det snaraste vidtagas, för att revisionsarbetet skulle bibehålla den effektivitet, utan vilken det i viss mån förfelade sitt ändamål.

Ehuru departementschefen sålunda var övertygad, att en ökning av arbetskrafterna borde vidtagas, fann han sig dock icke kunna tillstyrka framställningen, i vad den gällde antalet nya revisorstjänster. Departementschefen hade därvid låtit sig bestämmas därav, att enligt kammarrättens framställning, i vad den avsåge att bereda möjlighet för anställande av flera räknebiträden, antalet sådana skulle ökas från fyra till åtta, en anordning, som komme att bereda revisorerna tillfälle att ägna mera tid åt den mera krävande delen av det egentliga revisionsarbetet och som icke minst därför syntes vara att förorda.

Under sådana förhållanden syntes ökningen av antalet revisorer åtminstone tillsvidare kunna göras något mindre än kammarrätten föreslagit. Med hänsyn därtill att under den närmaste tiden, särskilt på grund av tillämpningen av den nya skattelagstiftningen, revisionsgöromålen inom kammarrätten komme att ganska väsentligt ökas, ansåg sig departementschefen dock icke böra stanna vid lägre antal än tre nya revisionstjänstemän.

Departementschefen tillstyrkte de av kammarrätten föreslagna avlöningsbeloppen samt beloppen för gottgörelse åt vikarier under semester

för ifrågavarande revisorer och räknebiträden samt biträdde kammarrättens mening, att nu ifrågavarande tjänster tillsvidare borde uppföras å extra stat.

Med den av departementschefen ifrågasatta ändringen i kammarrättens förslag skulle detsammas slutsumma komma att minskas med 4,633 kronor 33 öre, innefattande ett och ett halvt års avlöning åt en revisor, 4,500 kronor, samt gottgörelse för år 1913 åt semestervikarie jämväl för en revisor, 133 kronor 33 öre.

På grund av vad sålunda anförts hemställde departementschefen, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen att å extra stat för år 1913 för anställande å kammarrättens revisionsavdelning under tiden från och med den 1 juli 1912 till och med den 31 december 1913 av tre extra revisorer och fyra räknebiträden bevilja 23,300 kronor, därav högst 800 kronor till vikariatsersättning under semester, med rätt för Kungl. Maj:t att av nämnda belopp redan under år 1912 disponera 7,500 kronor.

Kungl. Maj:ts i enlighet med denna hemställan avfattade proposition bifölls av riksdagen.

För vartdera av åren 1914 och 1915 hava för enahanda ändamål av riksdagen anvisats 15,800 kronor, därav högst 800 kronor till vikariatsersättning under semester.

Revisionspersonalen hos kammarrätten utgöres sålunda för närvarande av 2 förste revisorer, 20 revisorer och 4 räknebiträden å ordinarie stat samt 3 revisorer och 4 räknebiträden å extra stat.

Det torde böra påpekas, att de två revisionskommissarierna varken syssla med revisionsarbete eller utöva chefskap å revisionsavdelningen, utan hava till uteslutande uppgift att såsom ledamöter i kammarrätten föredraga och deltaga i avgörandet av anmärkningsmål och vissa andra ärenden.

Granskningsarbetet har numera av kammarrätten så fördelats, att å första revisionskontoret granskas alla till 6—10 huvudtitlarna hörande räkenskaper med undantag av redovisningarna för tolv län och flottans pensionskassa samt å andra revisionskontoret alla övriga räkenskaper.

I det förut omförmälda betänkandet med förslag till inrättande av ett riksrevisionsverk har även upptagits till behandling frågan om personalbehovet för den centrala revisionen. I detta ämne har uti nämnda betänkande, efter det, bland annat, återgivits innehållet i kammarrättens underdåniga skrivelse den 20 december 1911, yttrats följande.

»Av allt vad som härom anförts torde det utan vidare kunna anses såsom uppenbart, att den nuvarande revisionspersonalen icke kan vara tillräcklig för

granskningsarbetets fullgörande i bokstavlig överenstämmelse med instruktionens föreskrifter. Visserligen har genom en numera vidtagen utjämning kontoren emellan av de räkenskaper, som skola fullständigt granskas, kunnat i större utsträckning än förut så anordnas, att tiden för den specifika granskningen ökats på bekostnad av den för generell granskning anslagna, redan förut särdeles knappt tilltagna tiden, men icke förty förhåller det sig ännu så, att avsevärda delar av de räkenskaper, som ogranskade ingå till kammarrätten, av brist å arbetskrafter därstädes icke undergå behörig revision. Den omständigheten att instruktionen av revisorerna kräver mer än rimligt är, har lett därtill, att granskningen icke utföres under den känsla av ansvar, som skulle vara naturlig, om för granskningens utförande tillräcklig tid vore anslagen. Ett sådant missförhållande är ägnat att ingiva allvarliga farhågor att arbetets kvalitet kan komma att sjunka, och det är uppenbarligen av stor vikt, att åtgärder till förebyggande av sådant med snaraste vidtagas.

Det kan vid första påseende tyckas, som skulle nu avhandlade missförhållanden icke kunna undanröjas annat än genom revisionspersonalens ökning, och säkerligen kan en fullt effektiv kontroll å statsmedelsförvaltningen icke i längden åstadkommas utan att den därmed sysselsatta personalen i någon mån ökas, särskilt som de till granskning ingående räkenskaperna år efter år tilltaga i omfång och antal. Men åtskilliga av oss väckta förslag äro dock otvivelaktigt ägnade att dels medföra en väsentligt ökad effekt av revisorernas arbete, dels ock möjliggöra utförandet genom mindre kvalificerade biträden av stora delar utav det arbete, som nu åligger revisorerna, i följd varav åter ernås, att den nuvarande revisionspersonalen kan bliva någorlunda tillräcklig ännu någon tid framåt samt att, när erfarenheten visar att en ökning av densamma ej längre kan undvikas, erforderlig förstärkning kan åtminstone delvis vinnas genom anställande av okvalificerade biträden, som få verkställa enklare revisionsarbete under kunniga och erfarna revisorers ledning.

Vi syfta i förstberörda avseende särskilt på våra förslag

om uppställande av krav på fackutbildning ej mindre hos det ifrågasatta nya verkets samtliga ledamöter än även hos dess revisorer, vilka i så stor utsträckning som möjligt borde genom föregående tjänstgöring inom statsförvaltningens särskilda grenar hava förvärvat för en effektiv granskning erforderliga förkunskaper;

om befogenhet för verket att öva inflytande på sättet och ordningen för räkenskapsgranskningens utförande inom de redovisande verken;

om åstadkommande av detaljerade vägledningar för de viktigare räkenskapernas granskning;

om revisorernas sysselsättande år efter år med i huvudsak likartade räkenskaper;

om rekryteringens underlättande genom beredande av större möjlighet för dugliga revisorer att inom verket vinna befordran; samt

om ernående, genom sammanslagning av revisionsavdelningen och riksbokslutsbyrån, av samverkan mellan dessa båda kontrollorgan, vilkas arbeten nu delvis täcka varandra.

Även efter genomförandet av dessa nu antydda samt en del andra reformer torde det emellertid bliva omöjligt att utan personalens ökning bokstavligen fullgöra den nuvarande instruktionens föreskrift, att de räkenskaper, som i det redovisande verket icke undergått granskning i detalj, skola fullständigt granskas. Ett

uppfyllande av detta krav skulle med all säkerhet förutsätta en högst betydlig ökning av arbetskrafterna i riksrevisionsverket, i all synnerhet som, på sätt förut visats, avsevärda delar av de till det centrala revisionsverket inkommande räkenskaperna för statens affärsdrivande verk m. fl. icke i de redovisande verken undergå granskning.

Det torde emellertid ej vara erforderligt att för varje redovisningsperiod i detalj granska varje räkenskaps alla delar. Om saken ordnas antingen så, att under en viss period, exempelvis fem år, varje del av en viss institutions räkenskap åtminstone en gång undergår fullständig granskning, samt att redogörarna hållas i okunnighet om vilka delar av räkenskaperna, som under de särskilda åren bliva föremål för granskning, eller ock så, att genom lottning bestämmes, vilka delar av de mindre viktiga räkenskaperna under vart särskilt år skola specifikt granskas, så blir kontrollens effektivitet med all säkerhet betydligt större än den är för närvarande, då redogöraren ofta har anledning att antaga, det icke någon del av hans räkenskap undergår granskning i detalj. Lägger man härtill, att det enligt vårt förslag borde mellan riksrevisionsverket och det redovisande verket träffas överenskommelse om vilka delar av räkenskapen som för vart särskilt år skulle framför andra granskas före det räkenskapen till riksrevisionsverket inkommer, ävensom att ej såsom nu revisorerna utan riksrevisionsverket skulle bestämma, vilka delar av räkenskaperna som skulle vid granskningen särskilt uppmärksammas, så torde man vara berättigad antaga, att en granskning på antytt sätt genom s. k. stickprov skulle bli betydligt mer effektiv än den som nu äger rum, då kammarrättens revisorers granskning av de stora verkens räkenskaper icke ger garanti för att ens någon del av räkenskapen blir behörigen kontrollerad.

I åtskilliga andra länder, vilkas revisionsförhållanden vi undersökt, äger regelbundet dylik s. k. stickprovsgranskning rum, utan att oss veterligen några olägenheter därav försports. (Se härom i bil. speciellt Tyska riket.)

Vårt förslag om inrättande av ett riksrevisionsverk står emellertid allenast i så måtto i direkt sammanhang med den aktuella frågan om arbetskrafternas ökning i det centrala revisionsverket, att, vid bifall till berörda förslag, olägenheterna av den nuvarande knappheten i arbetskrafter med all säkerhet komma att i rätt betydande grad minskas och att framdeles uppkommande behov av ökade arbetskrafter kan långt bättre än under nuvarande förhållanden tillgodoses genom anställande av biträden med lägre kvalifikationer. Såvida icke riksrevisionsverkets arbetsområde varder avsevärt utökat exempelvis genom förläggande till verket av kontrollen över fromma stiftelser eller dylikt, torde man utan fara för misstag kunna, om verket organiseras i huvudsak så som vi föreslagit, utgå från den förutsättningen, att den nuvarande revisionspersonalen under avsevärd tid framåt icke skall behöva ökas annat än möjligen med okvalificerade biträden.»

Det hemställdes uti ifrågavarande betänkande, att å riksrevisionsverkets stat måtte uppföras ett antal revisorer, motsvarande dels kammarrättens 20 ordinarie och 3 extra revisorer, dels ock statskontorets riksbokslutsavdelnings 4 revisorer och bokhållare eller sålunda tillhopa 27 revisorer.

Till stöd för kammarrättens nu förevarande framställning om ökning av antalet extra revisorer från tre till fyra har åberopats inne-

hållet i en av de båda förste revisorerna avlåten skrivelse till ämbetsverket, däruti förste revisorerna — med erinran om vad vid 1912 års riksdag i detta ämne förekommit — vidare framhållit vissa omständigheter, som de ansett styrka behövligheten och nödvändigheten av den fjärde extra revisorn.

I sådant avseende hava förste revisorerna anfört följande.

»Med de nya skattelagarnas tillämpning hava tillkommit vissa omständigheter, som avsevärt inverka på behovet av arbetskrafter hos revisionen. Den med år 1903 tillkomna inkomstskatten, som då beräknades till 10,500,000 kronor, utgick med en krona för varje hundratal kronor av det beräknade belopp, efter vilket skatt skulle utgå. För en sammanlagd summa av beräknade belopp, efter vilka skatt skulle utgå, exempelvis 10,000,000 kronor utgjorde inkomstskatten 100,000 kronor.

Vid granskning av den nuvarande inkomst- och förmögenhetsskatten har man däremot att för varje skattskyldig kontrollera medgivet avdrag, beräknat belopp efter vilket skatt utgår, skatteprocenten och den uträknade skatten. Inkomst- och förmögenhetsskatten för en år 1913 taxerad totalsumma av 1,802,345,381 kronor utgjorde 40,765,918 kronor 17 öre. De härstädes framställda anmärkningarna beträffande inkomst- och förmögenhetsskatten äro talrika och hava en och annan gång till och med gällt belopp på över ettusen kronor. Den nuvarande inkomst- och förmögenhetsskatten kräver sålunda betydligt större granskningsapparat än den förut utgående inkomstskatten och större än som kunnat förutses. I avsevärd utsträckning överlåtes berörda granskning till räknebiträdena under revisorernas överinseende. För att uppehålla initiativet och kontrollen över författningarnas behöriga tillämpning måste de akademiskt bildade revisionstjänstemännen även deltaga i själva granskningsarbetet, vartill kommer, att revisorerna hava att i dessa liksom i andra fall uppsätta anmärkningarna samt i övrigt utföra kronans talan hos kammarrätten och i förekommande fall hos Kungl. Maj:t.

De räkenskaper, som skola undergå granskning inom kammarrätten, ökas beständigt såväl till antal som omfång. Sålunda hava under sista åren tillkommit räkenskaper för en del nya ämbetsverk och institutioner, såsom statens biografbyrå, extra provinsialläkarnas pensionskassa, lärarinnornas pensionsanstalt och socialstyrelsen. Många förutvarande räkenskaper hava snabbt tillväxt, exempelvis räkenskaperna för vattenfallsstyrelsen med underlydande vattenverk, som från att hava utgjort ett fåtal band nu utgöra inemot 100 band. Belysande för utvecklingen av räkenskaper för mindre förvaltningsområden är en den 21 sistlidne januari dagtecknad, till kungl. finansdepartementet ingiven underdånig framställning från lantmäteristyrelsen angående ändring av tiden för avgivande till kammarrätten av styrelsens räkenskaper, varav inhämtas, att denna styrelses räkenskaper på omkring 20 år ungefär tjugodubblats.

Förutom dessa redan inträdda ökningar i revisionsmaterialet är att märka, att revisionen har att med år 1916 utöva kontrollen över en ny statsinkomst, värnskatten, och sedermera även över dess användning. Det är givetvis nödvändigt, att en så betydande skatt underkastas så noggrann kontroll som möjligt, något som jämte uppsättande av förekommande anmärkningar och utförandet av målen förvisso kommer att motsvara mer än en revisors arbetslott.

Med hänsyn till chefens för kungl. finansdepartementet skrivelse den 31 sistlidne augusti till kammarrätten med anmodan att vid avgivande av förslag beträffande anslag att äskas av nästkommande års riksdag iakttaga all den sparsamhet, som lämpligen låter sig göra, finner sig emellertid revisionen nödgad att nu begränsa sin begäran om förstärkning av arbetskrafterna till det minsta möjliga och får därför, under framhållande av att en större ökning i arbetskrafterna endast ett år möjligen kan anstå, vördsamt hemställa, att kungl. kammarrätten ville hos Kungl. Maj:t göra framställning om anställande från och med år 1916 av ytterligare en extra revisor med samma löneförmåner och rätt till semesterledighet som de nuvarande tre extra revisorerna.»

Löneregleringskommittén.

I det förenämnda utlåtandet av den 15 innevarande mars har i fråga om behovet av ytterligare en extra revisor hos kammarrätten löneregleringskommittén för egen del anfört följande:

»Då ett eventuellt förslag om inrättande av ett riksrevisionsverk skulle medföra, att kammarrättens revisionsavdelning komme att helt och hållet uppgå i det nya verket, och förslaget även torde kunna förväntas medföra sådana förändringar i revisionsarbetets anordning, att storleken av den för detta arbete behövliga personalen komme att därav påverkas, måste löneregleringskommittén uppenbarligen vid avgivande av det kommittén avfordrade utlåtandet i nu förevarande ärende, i vad detsamma avser revisionspersonalen hos kammarrätten, utgå från den förutsättningen, att det bebådade riksrevisionsverket icke kommer till stånd från och med år 1916; och har kommittén av den i ärendet förebragta utredningen funnit sig övertygad därom, att — under nämnda förutsättning — kammarrättens revisionsavdelning, för behörigt fullgörande av sina åligganden, under år 1916 är i behov av fyra extra revisorer.

Då de föreslagna avlöningsbeloppen för extra revisorer och för gottgörelse åt deras semestervikarier äro upptagna enligt samma grunder som motsvarande, för närvarande utgående belopp, har kommittén i detta hänseende icke funnit anledning till någon erinran.

Kommittén hemställer alltså beträffande den sist behandlade delen av kammarrättens framställning, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen att för anställande å kammarrättens revisionsavdelning av fyra extra revisorer och fyra extra räknebiträden ävensom för bekostande av semestervikariat för nämnda befattningshavare på extra stat för år 1916 bevilja ett anslag av i helt krontal 18,934 kronor.

Vidare hemställer kommittén, att Eders Kungl. Maj:t, därest nämnda förslag av riksdagen bifalles, måtte

dels bemyndiga kammarrätten att för år 1916 förordna fyra extra revisorer med arvode för en var av dem av 3,000 kronor, därav 1,600 kronor skola anses såsom tjänstgöringspenningar, och fyra extra räknebiträden med arvode för envar av dem av 1,500 kronor, därav 550 kronor skola anses såsom tjänstgöringspenningar;

dels förklara extra revisorerna och extra räknebiträdena berättigade att åtnjuta semester lika med ordinarie revisorer och räknebiträden;

dels medgiva att, till bestridande av vikariatsersättningar under nämnda semester, må såsom tillägg till det i ämbetsverkets stat uppförda anslaget till vika-

riatsersättning, arvoden åt extra biträden, flitpenningar och tillfällig renskrivningskostnad under år 1916 användas erforderligt belopp, i runt tal utgörande 934 kronor;

dels ock föreskriva, att ifrågavarande befattningshavare skola vara underkastade skyldighet att iakttaga vad i fråga om daglig arbetstid å tjänsterummet gäller för ordinarie befattningshavare i motsvarande tjänster inom ämbetsverket.»

Departementschefen.

Mot kammarrättens av löneregleringskommittén understödda förslag rörande ytterligare förstärkning av revisionsavdelningens arbetskrafter har jag icke någon invändning att göra. Jag erinrar om mitt här förut gjorda uttalande därom, att förslag till inrättande av ett riksrevisionsverk icke lärer komma att föreläggas innevarande års riksdag.

Sammanlagda beloppet av de här av mig förordade anslagen till förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten uppgår till 33,709 kronor.

Med åberopande av vad i detta ärende blivit anfört hemställer jag, att Eders Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen

att till förstärkning av arbetskrafterna hos kammarrätten med två adjungerade ledamöter, två amanuenser, fyra extra revisorer och fyra extra räknebiträden m. m. på *extra stat* för år 1916 under sjunde huvudtiteln anvisa ett anslag av ..... kronor 33,709, med rätt för Kungl. Maj:t att redan innevarande år därav disponera 4,925 kronor.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan behagade Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle till riksdagen avlåtas proposition av den lydelse, bil. litt. . . . vid detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:

Georg Sjöcrona.